

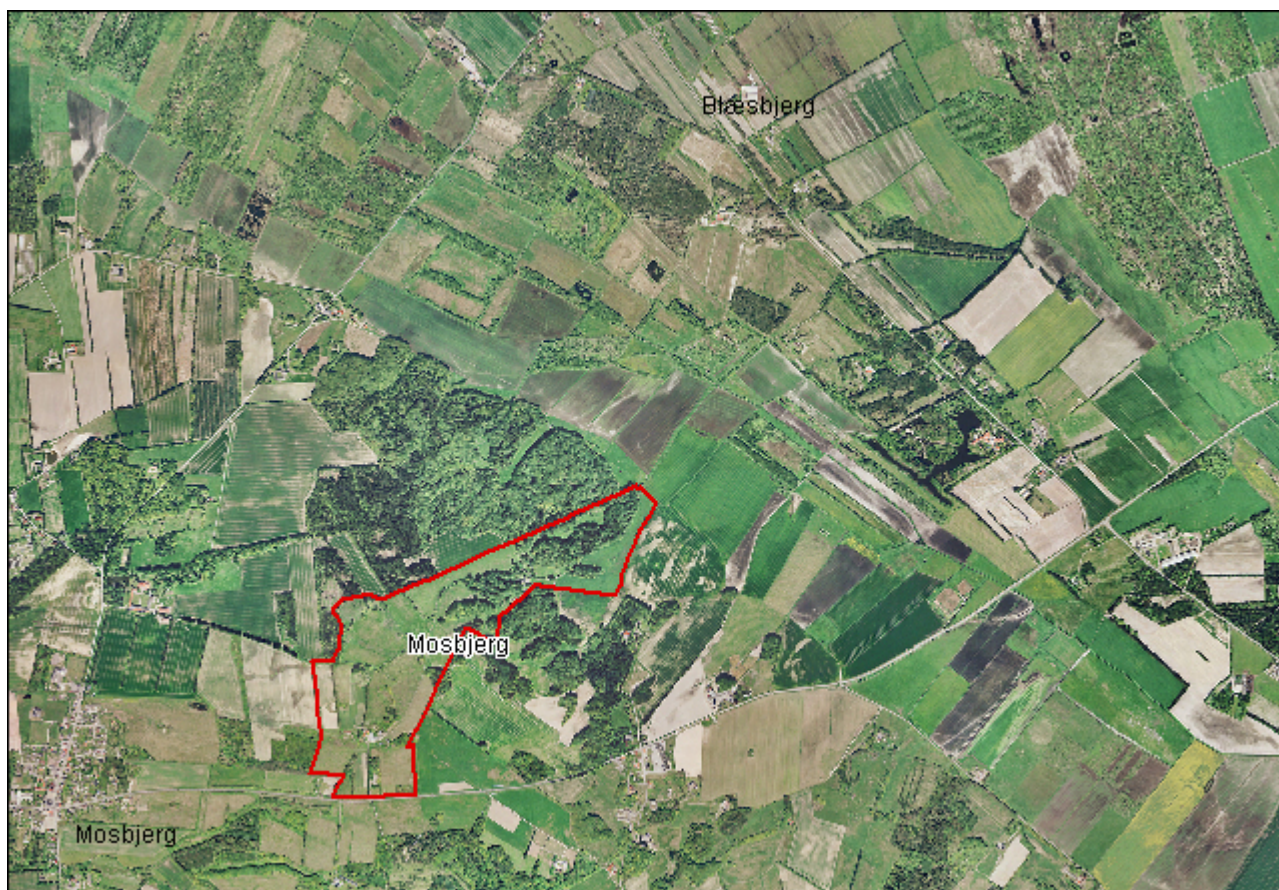
Mosbjerg (skov nr. 63)

Beskrivelse

Generelt

Ved Vester Højen mellem Sindal og Vogn har Vendsyssel Historiske Museum opbygget et museum om landskab og landbrug. Museumsområdet omfatter de to ejendomme, Højen og Bjørnager. Ved Højen er etableret en udstilling, der fortæller om landskabets udvikling. Tæt ved Højen er genrejst et lille husmandssted, der er indrettet og drives som i 1914. På Bjørnager kan man se udstillingen "Andelstidens landbrug". Til museet er knyttet en lejrskoleafdeling med undervisningslokaler, køkken og sovesale.

Skovarealer		Naturarealer m.v.		Andre arealer	
Bøg	7,4	Eng	3,0	Ager	12,4
Eg	0,5	Overdrev	30,0	Vej	0,2
				Andet	1,7
I alt	7,9		33,0		14,3
					55,3

© Kort & Matrikelstyrelsen

Mosbjerg er overført fra Fredningsstyrelsen i forbindelse med nedlægningen af fredningsplanudvalgene i 1977-78.

Geologi og jordbund

Området ligger ved nordranden af Vendsyssels istidslandskab. Bakkerne hører til et markant randmorænestrøg, som hænger sammen med Tolne Bakker. Fra bakketoppe i lige knap 70 meters højde skræner området mod nordøst ned mod foden af Skagen Odde. Her findes udstrakte moseområder på den hævede havbund fra Stenalderen. Bakkerne består flere steder af fedt smeltevandsler, som har været udnyttet til en udstrakt lokal teglproduktion.

Landskab

I den store skala ligger museumsområdet ved Mosbjerg i den allernordligste del af Jyske Ås, og grænser op mod det store strandvoldslandskab på Måstrup-Jerup-Fladen. I den mindre skala er afgrænsningen af det statsejede areal meget utydelig i landskabet, kun enkelte steder følger skellet levende hegn eller skovbryn. Området er dermed en del af et større landbrugslandskab med spredte skovbevoksninger på bakker og skråninger, og græsmarker imellem på de mere flade arealer. Landskabet er mest åbent mod syd og lukker sig mere og mere med skov mod nord, hvor de markante gamle kystskrån timer ud mod Måstrup enge ligger.

Oplevelsesmulighederne er mange og gode i dette dejlige område. Den sydlige del er karakteristisk ved at der er bosætningsspor, der går mere end 6000 år tilbage, bl.a. mange gravhøje. I den nordligste del, i skoven nord for Bjørnager, er placeringen af den gamle skov på de nordvendte skrænter med til at give landskabet dramatiske former mere kraft, og dermed forståelse for landskabets dannelse. Fra skovbrynet er der gode og vide udsigtsmuligheder ud over engområderne på stenalderhavets bund. Hele området er vurderet til at være i landskabelig god tilstand. De åbne områder er samtidig vurderet særlig sårbare overfor tilgroning, da det er vigtigt for oplevelsen af landskabet, at de ikke gror til og dermed slører skovenes oprindelige placering.

Sådan et museumslandskab kan beriges med en historisk driftsform af skoven. Hvis der har været – eller kunne have været græsningsskov her tidligere, så kunne man (gen)indføre dette. Det kan også være stævningsskov eller urørt skov (obs.: der er en del ær i skoven, og dette er måske ikke så godt hvis det bliver lagt ud som urørt) på de nordligste skovområder.

Skoven

De spredte skovrester består af en del bøge, hvoraf en del er gamle røller. De spredte skovstykker på Vester Højen er vokset til i nyere tid. Acton Friis omtaler det forskrækkelige lodne landskab, der kommer med nåletræplantningen for 100 år siden. I Bjørnagerskovstykkerne vokser der gamle løvtræer, som må formodes at være af oprindelig herkomst. Bemærk dog at der i det nordligste skovstykke er plantet bøg af den forrige ejer Else Kragh Andersen. Der står også en del ældre ær, som spreder sig kraftigt i området.

Friluftsliv

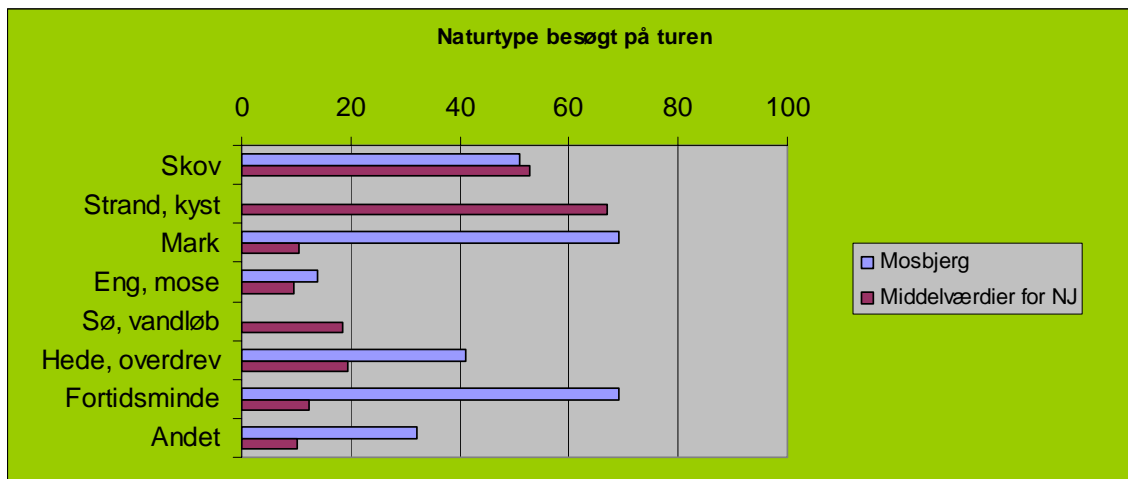
I landskabet er der anlagt flere vandrestier med et net af informationstavler. SNS Vendsyssel distrikt står for infotavlerne og alle vandrestisafmærkningerne (se tabel nedenfor). Der er iflg. ”Friluftsliv 98” stor tilfredshed med faciliteternes nuværende udformning.

Faciliteter i Mosbjerg

Facilitet	Information	Pladser	Veje og stier
Bro			1
Infostander	12		
Vandresti			2
Vandresti-pæl			69
Vejnavneskilt	21		

Som det fremgår af nedenstående figur er besøgsmonsteret noget anderledes for Mosbjerg end for SNS Vendsyssels øvrige arealer, hvilket ud over de mange gravhøje, naturligvis skyldes museumsaktiviteten i området. De ca. 4.000 besøg der iflg. Friluftsliv 98" kommer til Mosbjerg, føler sig ikke generet af andre besøgende og ser generelt færre andre besøgende end hvad er tilfælde for SNS Vendsyssel som helhed. Der kan sættes spørgsmål ved tallene i "Friluftsliv 98", da Vendsyssel Historiske Museum i 2005 opgjorde besøget i området til ca. 18.000 personer. Alene på en af de to store aktivitetsdage, der holdes i området hvert år, er der et besøgstal på mellem 1500 og 3000.

Naturtype besøgt i Mosbjerg i forhold til gennemsnit.

Ved gården Højen er informationsudstilling. Husmandsstedet Refsnæs drives som i begyndelsen af 1900-tallet. Her findes husdyr af gamle racer, i skolernes sommerferie og efterårsferie er husmandsstedet beboet af "husmandsfamilier".

På gården Bjørnager er en stor landbrugsudstilling med maskiner og redskaber fra perioden 1900-1950 og et righoldigt billedmateriale.

Der er parkeringspladser ved henholdsvis Vester Højen, som er områdets hovedindgang, og ved Bjørnager.

Der er en primitiv overnatningsplads ved Bjørnager. Igennem området går den nationale cykelrute "Hærvejsruten".

Natur

De tidligere marker mellem Højen og Bjørnager har ved efterhånden 20 års græsning efter ophør af dyrkning og gødskning delvis udviklet karakter af overdrev. Større dele kan næppe endnu kaldes overdrev i naturbeskyttelseslovens forstand, men der forekommer pletvis ca. 20 arter af overdrevsindikatorer, hvis bestande utvivlsomt er under udbredelse. Særlig bemærkes den i Nordjylland sjældne skov-gøgelilje ved foden af gravhøjene lige nord for Højen. Hele området græsses af både får, kvæg og heste. Det relativt kuperede terræn med mange gravhøje og egelunde understøtter overdrevskarakteren. Der er store bevoksninger af ørnebregne. I et fugtigt lille dalstrøg i fårefolden lige syd for Højen er der en lille forårspyt, som hvert år tørrer ud så tidligt, at haletudserne dør. Smukt beliggende skoveng, som engang har udgjort en lille vig i den store stenalderkystskrænt ved roden af Skagens Odde. Engen er artsfattig og præget af længe at have været uden drift.

Kulturmiljø

Et storslået åbent område med 21 anseelige gravhøje, del fleste fra bronzealderen. Her ud over findes en stensat jernaldergrav og en skålsten. Hos Det Kulturhistoriske Centralregister er der opregnet yderligere 7 lokaliteter.

Bygninger

Udover det genopførte husmandssted fra Refsnæs er der følgende bygninger: Vester Højen som består af en bolig for området forvalter, samt udstillingsbygning, lejrskolebygning, og publikumsbygning. Lejrskolen er indrettet med toilet/bad og stor sovesal med 30 sovepladser på 1. sal.

I stueetagen er der undervisningslokale, spisestue, køkken, toilet/bad og 2 soverum med hver 2 sovepladser, samt et med 4 sovepladser. Hertil kommer lade- og staldbygninger og skoletjenestens arbejdsbygninger.

Bjørnager består af det gamle stuehus, som pt. er lejet ud og af udbygningerne, som rummer udstilling af gamle landbrugsredskaber.

Gældende udpegninger

Regionplanlægning

Udpegninger i Nordjyllands Amts regionplan (2005):

Regionalt naturområde. Særligt værdifuldt landskab. Økologiske forbindelser og beskyttet natur. Drikkevandsinteresser. Nitratfølsomt indvindingsområde med stor sårbarhed. Geologisk beskyttelse og geologisk interesseområde. Værdifulde kulturmiljøer: Nr. 12 Vogn-Bjørnager-Højen-Eskær. Fortidsminder, landsby, herregårdslandskab, landsby.

Fredninger og vildtreservater

Arealet er i sin helhed fredet ved Kulturministeriel Erhvervelse af 5. oktober 1967 og 26. maj 1975. Reg. nr. 07787000. Arealet er 55 ha. Fredningens formål er dels at sikre almenhedens mulighed for ophold og færdsel og at beskytte de historiske/arkæologiske interesser.

Arealerne åbnes for offentligheden som rekreativt område i det omfang arkæologiske undersøgelser ikke er til hinder derfor.

Der er ingen vildtreservater

Jagt

Administreres af Skov- og Naturstyrelsen, men er i princippet friholdt for jagt.

Fiskeri

Der forekommer ingen fiskeri.

Målsætninger

Friluftsliv

Mosbjerg er et besøgscenter, som drives som landskabs- og landbrugsmuseum af Vendsyssel Historiske Museum. De bygninger og aktiviteter, der indgår i museets drift forestås af museet og de faciliteter, der herudover tilbydes de besøgende, som f.eks. stier og information i landskabet forestås af SNS Vendsyssel.

Natur

Bevaring og fortsat udvikling af græsset overdrev. Det ville være ønskeligt med mere kvæggræsning og færre får. Ørnebregner skal slås mindst tre gange årligt, hvilket får dem til at dø i løbet af tre år. Forårspynten afskrabes til en lille lavvandet dam, som kan holde vand mindst 1 måned længere. Genoptagelse af engdrift, gerne ved høslæt.

Kulturmiljø

Områdets fortidsminder holdes i en passende plejetilstand, og indgår fortsat, som en synlig del af områdets kulturhistoriske landskab.

Landskabsplan

Måler er at bevare det historiske museumslandskab med græssede, åbne arealer og med de karakteristiske skovområder/ holme på skråninger og bakker, samt genindføre historiske driftsformer i skovene.

Skovudvikling og naturnær skovdrift

De skovbevoksede arealer vil fortsat være domineret af bøg og de gamle bøge i området bevares længst muligt.

Plan og konsekvenser

Friluftsliv

SNS Vendsyssel vil arbejde for at gennemføre bl.a. følgende i planperioden:

- Udvikle formidlingen af natur-og kultur i tilknytning til landskabet.
- Flytning af primitiv overnatningsplads.
- Reetablering af information og stisystem.

Natur

Overdrev bevaret med mulighed for bedre udvikling af overdrevsflora og insektliv. Græsningen udvidet med blandingsgræssere. Ørnebregne udryddet på arealet. Lavvandet dam etableret. Evt. høsletlaug oprettet i lokalsamfundet.

Kulturmiljø

Mosbjergområdet ser fint ud, og tilstandene opretholdes.

- Plejeplan for gravhøjene udarbejdes og pleje iværksættes.
- Gravhøj, 415:13, en stor flot gravhøj, er helt skjult i en lille klat skov, tæt op af græsarealet. Højen skal plejes og indgå i det åbne græsningsområde.
- På høj 415:7 og 8. står de gamle fredningssten løst og skævt. De bør rettes op og stemples fast.

Landskab

Fjerne uønsket opvækst, både udenfor og inde i skovene.

Skov

Der er udlagt følgende skovudviklingstyper:

	11	Hovedtotal
Driftsklasse	Bøg	
1 Bøg	6,9	6,9
9 Ubevokset	6,0	6,0
Hovedtotal	12,9	12,9

Der er udlagt SUT 11 på alle de skovbevoksede arealer. Foryngelsen vil primært ske ved selvforyngelse af de gamle bøge. Ærens spredning begrænses om nødvendigt for at fremme bøgen i området.